

mindenes volt Metternich» (198 l.); — «*valóságos erkölcsi járványkép* terjedt a (szabadság) mozgalom s roskadozott az öt évvel ezelőtt *összetákoltt épület* (szent szövetség) 201 l.; — «Törökország pedig alkotmányos állam volna — *papiroson*» (213 l.).

IV. A könyv papirosa, nyomása, szóval egész nyomdai kiállítása teljesen megfelel a követelményeknek. A 14 ívnyi kötet ára 1 frt, a mi mérsékeltnek mondható.

SEBESTYÉN GYULA.

ORSZÁGOS KÖZOKTATÁSI TANÁCS.

Miként a mult év munkássága nagyobb kiterjedésű volt a nép- és szakiskolai ügyek körében, hasonló irányúnak mutatkozik a most folyó év tevékenysége is.

Középiskolánk szervezete, sőt az oktatásügy ezen ágának részletei is tüzetesebb rendelkezésekkel és megállapodottabb iránynyal bírnak már, mint a népoktatás-ügynek szétágazóbb irányai. A közoktatási tanácsnál folyamatban levő munkálatok nagyobb része ez idő szerint is a népoktatási körre esik. Ez év első nagyobb munkálata a felső nép- és polgári iskolai tanítók és tanítónők képesítő vizsgálatáról szóló szabályzat-tervezet volt, mely egyelőre még csak az elnökség behatóbb tárgyalásain ment keresztül, szakosztályi megvitatása még hátra van. E szabályzat sok eddigi visszasság megszűntetését fogja eszközölni, néhány új intézkedése pedig fontos jelentőségű, melyek a képesítő oklevél értékét jelentékenyen fokozni fogják. Egyben-másban szigorúbb mértéket fog alkalmazni az új szabályzat az eddigi lanya eljárásnál, de a vizsgálat komolyságát és jelentőségét is emelni fogja. Szükségesnek mondta ki a tanács már az előkészítő tárgyalások alkalmával, hogy a polgári iskolai képesítés lehetőleg a tanfolyam elvégzéséhez köttessék; a mennyiben azonban valaki a rendes tanfolyam elvégzése nélkül jelentkezne képesítő vizsgálatra, az ilyenek az első két évfolyamról is tartoznak vizsgálatot tenni. Hosszas vita tárgyát képezte annak a kérdésnek a fejtegetése, vajjon a szakcsoportbeli vizsgálat mellett tartassék-e fenn a vizsgálat pusztán valamely szakkörből. Kevés hajlandóság mutatkozott a szakkörbeli vizsgálat megtartása mellett; csakis a művészeti ágakból szerzett képesítésnek esetleg valamely szakkörbeli vizsgálatval való kiegészítése mentette meg továbbra is az ilyenmű vizsgálatot. Így a zenéből, rajzból, tornából szerzett képesítés kiegészíthető lesz valamely szakkörből tett vizsgálatval is, melynek eredménye nem külön bizonyítvánnyal igazolatik, hanem a képesítő oklevélre rávezettetik.

Az elnökségnek jan. 20-án tartott ülésén kerültek bemutatásra dr. báró Eötvös Loránt és dr. Beöthy Zsolt egyetemi ny. r. tanároknak a tanácstagságról való lemondó levelök, melyeket az elnökség észrevétel nélkül tudomásul vett s hasonló módon való haladéktalan felterjesztésüket elhatározta. A közoktatásügyi miniszter elhatározása csak most (márcz. 6-án) érkezett meg a tanácshoz, azzal az értesítéssel, hogy a jelzett két lemondást elfogadván, felhívja az elnökséget a szabályszerű új kijelölések előterjesztésére.

Ugyanezen ülésen tárgyalattak az állam tulajdonát képező iskolai földgömbök, melyeknek egy része, mint elavult tanszer mellőzendőnek javasoltatott; egyszersmind kívánatosnak jelentette ki az elnökség azt, hogy ily tanszerek hazai gyártásáról a kormánynak még áldozatok árán is gondoskodnia kellene.

A jan. 24-iki szakosztályi ülés több közérdekű ügygel foglalkozott. Első sorban a méhészeti vándortanítók jelentése kerülvén tárgyalásra, a tanács igen nyomatékosan kiemelte annak szükségét, hogy az okszerű méhészkedés ismeretei az ország minden vidékén minden lehető módon, de különösen az elemi népiskolai tanítók útján terjesztessenek. Kívánatosnak mondta a tanács, hogy a földművelési miniszter által a tanítóknak méhesek berendezésére nyújtott segély nemzetgazdasági és oktatásügyi tekintetben értékesíttessék, és a segélyt élvező tanítók a méhesnek legalább egy-két kaptárát állandóan az oktatás érdekében állónak tekintsék.

Ekkor került elő a polgári leányiskolákból a felsőbb leányiskolákba való átlépés ügye is. Régi a panasz az ily átlépések miatt, mert a főbb vonásokban megegyező tantervek mellett is eltérések mutatkoznak a tanítás eredményében. Főleg érezhető a különbség a francia nyelvnel, a melynek oktatása azonban általában nem kielégítő. El is határozta a szakosztály, hogy felkéri a közoktatásügyi minisztert a francia nyelv intenzívebb oktatását sürgető rendelet kibocsátására, egyszersmind pedig a francia nyelvi tanárok képzésének javítását is — a tanárképzés általános bajainak hangsúlyozása mellett — sürgeti.

Elvi jelentőségű két kérdés került ezután eldöntésre. Az egyik az: bocsáthatók-e kereskedelmi középiskolai zárvizsgálatra magántanulók; továbbá kötelezhető-e vizsgálatra a női kézi munkából a polgári leányiskolák magántanulói? Az előbbi kérdésre nézve azt határozta a tanács, hogy az első két évfolyam elvégzése magánúton megengedhető, azonban a tanfolyam 3-ik éve nyilvánosan végzendő. A női kézi munkából pedig tanterv szerinti munkálatok bemutatása s azokra vonatkozó kérdések annál inkább megkövetelendők, mivel a női kézi munka a polgári leányiskoláknak rendes tantárgya.

Ezután a tanács részéről a mult tanévben kiküldött iskolalátogatók jelentései tárgyaltattak az ülés végeig, majd folytatólag a jan. 31-iki és feb. 14-iki üléseken. A jelentések a hely színén szerzett tapasztalatok alapján hű képét tüntetik fel az oktatásügynek, mely bizony sok helyütt sok hiányosságot mutat. A vallás- és közoktatásügyi miniszternek nyomban hivatalba lépésekor hangoztatott programja alaposságát s időszerűségét, a *tanítás intenzív fejlesztésének* szükségét, alig bizonyíthatni meggyőzőbb okmányokkal, mint a kiküldött miniszteri biztosok jelentéseivel. Tagadhatatlan, hogy sok örvendetes körülményt is constatálnak e jelentések, mert bizonyítják, hogy hiányos felszerelés mellett, fogytékos iskolai berendezéssel, elavult, elhasznált taneszközökkel is lehet, ha nem is kitűnő, de legalább megnyugtató eredményeket elérni. De viszont hatásosan bizonyítják e jelentések a tényleg meglevő nagy fogyatkozásokat is, sok visszásságot és elmaradottságot főleg a nem állami tanintézeteknél, a melyeknek orvoslásáról haladéktalanul gondoskodniok kell az illetékes fentartó hatóságoknak.

Azt nem lehet megengedni, hogy államérvényes bizonyítványokat, sőt közhivatalokra minősítő okleveleket adhassanak ki oly intézetek, melyek sem a működő tanerők minősítésével, — sem tantervüknél és taneszközökkel való felszerelésüknél, — sem egyéb körülményeiknél fogva nem felelnek meg a törvényeknek vagy az ezeken alapuló kormányi intézkedések és rendeletek követelményeinek, nem felelnek meg a mai pedagógia, a mai tudomány igényeinek.

Az iskolalátogatásokról szóló jelentések élénken tanuskodnak e kiküldetések hasznáról és sikeréről. Sehol nem okoztak e kiküldetések bajt, félreértést, vagy conflictust, hanem ellenkezőleg közelebb hozták egymáshoz a különböző intézetek vagy az oktatásügy más-más terén működő, de egymás tevékenységét méltányolni tudó munkásokat. A kölcsönös érintkezés sok félreértést megszüntetett, sok félszagséget, tévedést megigazított, a szerzett kölcsönös tapasztalatokból csak az oktatásügy, mely mindnyájunk ügye, húzott hasznot.

A február 3-án tartott elnökségi ülés tankönyvbírálatokkal foglalkozott. Ülészántával az elnökség tagjai beható eszmecserébe bocsátkoztak a tanácsnak legtöbb odiummal járó, legterheesebb és leghálátlanabb munkaköréről, a tankönyvbírálat felől. Hadd legyen itt említés téve röviden e magánszóváltásról is, hisz ez ügy ez időszertint épen aktuális kérdése oktatásügyünknek. Sokszor emlegette már a közoktatási tanács évekkel ezelőtt azt az óhaját, vajha fölmentetnék a tankönyvbírálás kedvet ölv, erőt-időt emésztő s csak gyűlölettel járó munkája alól. Legutóbb 1890-ben külön megvitatás alá kerülő kérdés volt, vajjon fentartandó-e a tankönyvbírálat, s ha igen, kire bizandó? vagy talán teljesen megszüntendő volna-e?

A tanácsban a leghatározottabb módon kifejezték többen azt a kívánságot, hogy a tankönyvbírálatot teljesen meg kellene szüntetni, s ha mégis fentartatnék, ne a közoktatási tanácsra bízassék, mert ez a sok adminisztratív teendővel járó munka, a tankönyvekre fordítandó rengeteg sok ülés elvonja a tanácsot tulajdonképeni teendőitől, elfárasztja, elkedvetleníti a más teendőkkel is elhalmazott tagokat, árt a tanács tekintélyének is, mert a megbukott tankönyvek szerzői, csupa bosszúból hamis hírekkel, utálatos hazugságokkal árasztják el a sensation kapó napi sajtót. És ámbár a régi tanácsnak igen sok tagja a tankönyvbírálat eltörlése mellett volt, az mégis fentartatott és meghagyatott a tanács munkakörében. A tanács tagjai, noha nem fizetett hivatalnokai e testületnek, készséggel alávetették magukat a miniszter elhatározásának és teljesítették újra a kevés elismeréssel, de annál több rágalmmal, gyanúsítással, igazságtalan támadással járó bírálati munkát. Megbírálták és elvetették a hibásnak talált tankönyveket akkor is, ha egyetemi tanárok írták, akkor is, ha néptanítóktól származtak. Visszaútasították hibái miatt a 10-ik kiadásban megjelent és elterjedt munkát éppen úgy mint a 136 kiadásban közkezen forgó nyelvtani kézi könyvet. Természetes — mert hogyné volna a mi sajtószabadságunk mellett természetes — hogy új támadások érték a tanácsot; — állítólag nem a miatt, mert a hibás könyveket nem akarta beengedni az iskolába, hanem mivel tagjai egyes kiadócégek megbízottjai, a kik ez okból mellétekintetekből bírálták a könyveket! E nemtelen gyanúsításnál még azt sem vették tekintetbe a vádlók, hogy elbukott könyve minden kiadónak van bőven és hogy rendszerint nem a tanács tagjai bírálnak, hanem a hivatalos külső bírálók!

Az elnökség tagjai tehát magánértekezletükön szóvá tették a tankönyvbírálással együtt járó sok ülésezést, sok elfoglaltságot, mely nagy akadálya a többi nagyobb fontosságú s egyre szaporodó más oktatásügyi munkálatok elintézésének, meg számba véve a szak- és napi sajtó terén mindegyre ismétlődő közóhajt, kifejezést kívánnak adni illetékes helyen annak a felfogásnak, hogy a tankönyvbírálat vagy szüntettessék meg, vagy bízassék más forumra. S alig szivárog ki e hír, íme följajdulnak a kiadók (eddig már valami 5) és följajdul a tankönyvíróknak egy meglehetősen nagy száma sürgetve, hogy a viláért se mondjon le a tanács a könyvbírálról, maradjon csak minden úgy, a mint eddig volt!

A január 31-iki szakosztályi ülés a biztosi jelentéseken kívül a tanító képezdék házi ipari oktatásáról tanácskozott, melyre nézve új megállapodást fog a közeljövőben levő képezdei tantervbe bevinni.

A február 10-iki elnökségi ülésen került bemutatásra a közoktatási miniszternek a tanácshoz intézett leirata, melyben a sajtó támadásaival szemben kijelenti, hogy teljes bizalommal van a tanácsnak önzetlen hazafias munkássága iránt. A tanács miként előbb nem tartotta tekintélyével

s a becsületesen teljesített munkásság önértékével megegyeztethetőnek a napi sajtóban megjelent igaztalan támadásokra való reflexiót, akként nem ment a nyilvánosság elé a miniszter bizalmi szavazatával, hanem azt örövendve vevén tudomásul, irattárába helyezte. Az ülés további tárgyát tankönyvbírálatok tették.

A február 14-iki szakosztályi ülés ismét a biztosi jelentésekkel s egyik hazai kézügyességi iskola jelentésének tüzetes megvitatásával foglalkozott.

Febr. 28-án elnökségi ülést tartott a tanács, melyen a Fekésházy díjért pályázó művek értékét vizsgálta a nagy számmal összegyűlt s adminisztratív intézkedést igénylő ügyek rendezésén kívül.

Márczius 3-án szakosztályi ülés volt, melyen tárgyalásra került az az új szabályzat-tervezet, mely a francia nyelvnek mint gymnasiumi rendkívüli tárgynak tanítására vonatkozó képesítést fogja körvonalozni. Ezt követte a terjedelmes előadói jelentés a középiskolák mult tanévi zárjelentéseiről, mely tartalmaz képét tünteti fel középiskoláink mult tanévi állapotainak. Utolsó tárgyal néhány tankönyvbírálat következett. Mivel közeledik az idő, midőn az intézetek összeállítják a jövő tanévben használandó tankönyvek jegyzékét, s nehogy az elintézését várók számba ne vétethessenek, a tanács iparkodik e hó végeig a beérkezett művek átvizsgálását teljesíteni.

F.

VEGYESEK.

— A középiskolai énektanításról figyelemre méltó kis cikket közöl dr. F. *Wrsal* a *Zeitschrift für das Realschulwesen* f. é. II. füzetében. Méltán panaszkodik, hogy míg minden más iskolai tárgyra nézve jeles tan- és segédkönyvek állanak rendelkezésünkre, az énektanításban a tanító teljesen magára van hagyva. Nincs megállapítva a cél, sem a módszer. Az énektanítást zenei alapon — a zenei formák megismertetésével — kívánja intéztetni. — E dolog nálunk is teljesen határozatlan és bizonytalan. Az énektanításnak az alsó osztályokban kötelezővé tétele kétségkívül meg fogja hozni gyümölcseit abban a tekintetben is, hogy taneszközök dolgában is jobban fogunk állani.

— A német tanárképzésről tanulmányi útjában szerzett tapasztalatait adja elő dr. J. *Loos* a *Zeitschrift für die österreichischen Gymnasien* f. é. januáriusi füzetében. Sorban ismerteti I. az egyetemi semináriumokat (a jénait, lipceit, heidelbergit), II. a középiskolákkal kapcsolatos semináriumokat (a berlini pädagogiai semináriumot, a stettinít);